

נז:

ר"ן

הנודר מן הירק פרק שביעי נדרים

רש"י

מסורת הש"ם

^[א] [נבחרות מצב: 3]. סוטה מג: ע"ש מנחות סט.; (א) מנחות סט.; (ד) שם ע.,

בבא א מ"י פ"י מה' נדרים הל' יג טוש"ע י"ד סימן רכ סע"י כב:

ל ב מ"י פ"ד מה' שמיטה הל' כא:
לא ג מ"י פ"א מה' תרומות הלכה כב:
לב ד מ"י פ"י מהלכות נעע רבעי הל' טז סמג עשין קלז טוש"ע י"ד סי' רלז סעיף כב:
לג ה מ"י פ"ה מה' כלאים הל' כד טוש"ע שם סי' רלז סעיף יח:
לד ו מ"י פ"ז מה' מעשר הלכה ד:

—s—

פירוש הרא"ש

לאחר הפסח בלא יחל דבריו. אם הלכה לאחר הפסח עוברת ככל יחל למפרע על מה שהגזית ממנו קודם הפסח: גמ' איש כפר ימא. היה בכפר שבעל שפת היס: כפר דייאן ק' שם העיר: העלה בידו בצל. הלכה זו כדאמרי' גנוטין (דף סו:) זו הלכה העלה מנינה איש כפר אלו: גידוליו הותר ויעיקרו אכור. פשטא לי דגדוליו מותרין אפי' לא רבו כי העיקר אינו יכול לנטל הגידולין מדרשין בחולין מחצית המלאה ומכיו הורע הא כילד זרוע מעיקרו כשהרעה זרוע ובה הוסיף אין לא הוסיף לא אלאה אע"ג שגדל האיסור מעט מעט לא אמרינן קמא קנא כגיל ויהי' נמי גידולי היתר בעיקר האיסור לא בטלי כי קא מבטיח לי אם רבו גידולי היתר על העיקר אם מנטלין אותו ברוב ואע"ג דעיקר לא מבטל גידולין היינו משום גידולין חשיבי שתמיד גדלין ומכין או דילמא כי היכי דלא מבטל עיקר לגידולין הוי נמי לא מבטלין גידולין לעיקר ולא דמי לשאר איסורין שמתעב ברוב משום דהך לא מתעבי לגמרי יחד אלא מתוספו גידולין על העיקר: בצל של תרומה. אף על פי שהוא דבר שאין זרעו כלה אם נטעו ורבו גידוליו על עיקרו שהכל יכול לעלות [באחד ומאה]

של הגידולין מותר אלאה בצל ששתלו בברם. ונאמר כשהטלה: ונעקר הברם. אע"פ שהוסיף מאתים של היתר אסורה: לישראל בצלבים שותקנה. שהפריש ממנה תרומה ומעשרות והאי דנקט ליתרא שהמשקל גורם לידע מה יתוסף בהם: וזרעה מתעשרת לפי בולה. כי העיקר בטל בגידולין וחור כולו להיות טבל: דלמא לחוברא. לחיובי כמעשר מדרבנן ויעשר עליו מעטין שאינו נקוב וכן התוספת הוי כטבל שנתערב בחולין ולכך לעשר עליו ממקום אחר מלקוח מן העובדי כוכבים למאן דלאמר יש קנין או מעטין שאינו נקוב כדליתא בנזקומן רבה [מנחות לא]. אבל לא מן הדמאי כי נתרמה ממנו תרומה גדולה ומיהו לא דמי להך דסתם טבל שנתערב בחולין הוי רובא חולין ומדאורייתא בטלי אבל הכא דליתא רובא מוספת מחייב מדאורייתא ונראה דלפילו למאן דלאמר אין בילה בדבר היכא הכא מודה דיש בילה כי היניקה ולחלוטית הקרקע מכלכל ומעבי יחד ומורס ומעשר מן החיוב שבו על החיוב שבו ומן הפטור שבו על הפטור שבו:

גמ' **איש כפר ימא**. שהיה דר כפר שהיה עומד על שפת היס: **העלה צידו**. העלה שאלה זו צפיו כדמתרגמינן וצידו רכפה וצפומיה ממלל (ישעיה ו): **ורבו גדוליו על עיקרו**. לאו רבייה בלחוד קאלמר אלא רבייה שכיוצא בה במידי דלחי מעלמא היה בה כדי לנטל את

האיסור מיהו בגדולין מספקא ליה אי גדולי היתר מעלין את האיסור או לא. וינ"ל דעיקר ספיקאיה אי אמרינן דגידולין כיוון שנמשכין ויוצאין מן העיקר שאינו כלה אי הוו להו כעיקר ואסירי אי הוו להו כהיתר ומעלין את האיסור. ובדין הוא דהוה ליה למיבעי גידולין עלמנן שרו או אסירי מיהו הא כהא תלמא דאי גידולי היתר מעלין את האיסור פשיטא דשרו ואי אין מעלין פשיטא דאסירי דאי שרו היו מעלין. כך נראה צעניי ובסמוך תראה מה שהזיקתני לפרש כך: **כלל של תרומה שננטעו ורבו גידוליו על עיקרו מותר**. כלומר דלא הוי תרומה דלחו גידולין ומצטלין עיקר מיהו טבל הוי דהא בטלו גדוליו את העיקר. ודקאמרינן מותר לומר דפקע שם תרומה מיניה ושרי בצלילת עראי: **צינן מר טרין**. רבי יוחנן ורבי יונתן דסבירא להו דלא אמו גידולין ומצטלין עיקר: **ילדה שסככה בזקנה ילדה שלא עברו עליה ג' שנים וקצצה והרכיבה כנטיעה זקנה שעברו עליה ג' שנים ובה פירות שאילו לא היו בה פירות אמרינן כפרק משום מלחמה (סוטה מג): דיליה שסככה בזקנה בטלה: אע"פ שהוסיף מאתים אסור**. אע"פ שהוסיפו אותן פירות בגידולין מאתים על מה שהיו קודם שסככה אסור. אע"ג דגידולין של היתר מוקנה קלמו וקיימא לן ילדה שסככה בזקנה בטלה

אפילו הכי כיוון שפירות הללו כבר היו בה קודם שסככה אין גידולין שבהם מצטלין עיקר: **אף על פי שנעקר הכרם וגדל אח"כ בהיתר אסור**. אלאמה גידולין כיוון שמן העיקר הם יוצאין הרי הם כמוהו וגבי שציעית נמי לא שגא: **שסקנה**. שהפריש תרומתה ומעשרותיה: **וזרעה**. לפי שיש באותה ליטרא כמה גזליים והוא נוטעה חילין ואילין שייך בה לשון זריעה: **מסעשרם לפי כולו**. לפי הגידולין והעיקר. אלאמה אמו גידולין הממחיצין ומצטלין את העיקר הפטור. ואף על גב דלעיל בסמוך אמר רבי אבהו משמיה דרבי יוחנן דילדה שסככה בזקנה ובה פירות אע"פ שהוסיפה מאתים אסור דאלמא לא אמו גידולין ומצטלין עיקר אמוראי גינהו ורליצא דר' יוחנן: **דלמא לחומרא שאני**. לעולם אימא לך דמדינא לא אמו גידולין ומצטלין עיקר דאדכרבה הרי הם כמוהו אלא דהכא משום חומרא בעלמא אמרינן דמצטלין. ובמה שפירשתי לא קשיא לן הא דמקשו הכא הא חומרא דלחי לידי קולא הוא דאי מעשר מינה ובה דלמא מעשר מן העיקר על הגידולין והוי מן הפטור על החיוב ואי מעשר עליה ממקום אחר הוה ליה מרובה מעשרותיו דלא קשיא כלל דהואיל דאין גידולין מעלין את העיקר הוו להו גידולין כעיקר כיוון דמיינה רבו והך ליטרא עיקרה וגידולה פטריי מדינא וכי מעשר מינה ובה ליכא למיחש כלל:

הלכה אחר הפסח. והרי היא נהנית ממנו קודם הפסח נמלא עובר כלל יחל דברו כמה שנהנית ממנו קודם הפסח שהרי הוא הדירה עד הפסח: **ומותרם לינך אחר הפסח**. שהרי לא הדירה אלא עד הפסח: **גמ'** **העלה צידו כלל**. כרייתא היא או צעיא היא דאיבעיא צבי מדרשא: **שעקרו כשציעים ונטעו כשמינית**.

איכא דלמרי שעיקרו גדל כשציעית ונתגדל ^(א) עד שרבו גידוליו על עיקרו: **וקא מיבעיא ליה הכי**. גידוליהן חיתניהו היתר שגדלו כשמינית ועיקרו אסור כהגהה שהרי גדל כשציעית וחייבין כציעור ^(ב) וכיון דרבו גידוליו על עיקרו שהיו יותר מן העיקר אותן גידולי היתר מעלין את האיסור שמצטלין את האיסור כולו או לא: **מותר**. דגידולי היתר מצטלין את האיסור והכא נמי לא שגא: **ילדה**. של ערלה: **שסיככה**. שהרכיבה במקו אילן זקן של היתר והיו בה פירות הערלה: **ואע"פ שהוסיפה**. פירות לאחר שהרכיבה מאתים חלקים יותר ממה שהיתה כשעת הרכבה אע"ג דשאר ערלה בטלה במאתים ^(א): **אסור**. אלאמה דלא אמו גידולין דהיתר ומעלין את האיסור: **ופשט ליה מן הדא**. דמותר דווקין נמי מיהו: **ליטרא**. ממש של גזליים: **שסקנה**. שעשרה כהלכתה וזרעה וגדלה: **מסעשרם לפי כולו**. אע"פ שכבר עישר מן העיקר והעיקר קיים ואינו כלה לריך להפריש מן הגידולים ומן העיקר לפי שצטלו גידולים את העיקר ^(א) הכא נמי ההוא כלל שהעלה דישמעאל גידולין מצטלין כל העיקר: **דלמא לחומרא שאני**. כגון הכא גבי ליטרא גזליים דלחומרא קאלמר דלריך לעשר משום דגדולין מצטלין את העיקר אבל לקולא כגון צעיא דישמעאל דהוי להמיר לא אמר: **כגון**

ומעשרותיה: **וזרעה**. לפי שיש באותה ליטרא כמה גזליים והוא נוטעה חילין ואילין שייך בה לשון זריעה: **מסעשרם לפי כולו**. לפי הגידולין והעיקר. אלאמה אמו גידולין הממחיצין ומצטלין את העיקר הפטור. ואף על גב דלעיל בסמוך אמר רבי אבהו משמיה דרבי יוחנן דילדה שסככה בזקנה ובה פירות אע"פ שהוסיפה מאתים אסור דאלמא לא אמו גידולין ומצטלין עיקר אמוראי גינהו ורליצא דר' יוחנן: **דלמא לחומרא שאני**. לעולם אימא לך דמדינא לא אמו גידולין ומצטלין עיקר דאדכרבה הרי הם כמוהו אלא דהכא משום חומרא בעלמא אמרינן דמצטלין. ובמה שפירשתי לא קשיא לן הא דמקשו הכא הא חומרא דלחי לידי קולא הוא דאי מעשר מינה ובה דלמא מעשר מן העיקר על הגידולין והוי מן הפטור על החיוב ואי מעשר עליה ממקום אחר הוה ליה מרובה מעשרותיו דלא קשיא כלל דהואיל דאין גידולין מעלין את העיקר הוו להו גידולין כעיקר כיוון דמיינה רבו והך ליטרא עיקרה וגידולה פטריי מדינא וכי מעשר מינה ובה ליכא למיחש כלל:

כל

דמי אהדדי ולכן מפרש הר"ם דלא שייך זה וזה גורם [אלא] היכא דגורם דאיסור דהיינו עיקר מתבטל הוא בגידולים ואינו בעין שאינו ניכר לא שייך זה וזה גורם וכן בשאר של תרומה מיירי שהוא בעין: בצל של תרומה שננטעו. ולקמן מוקי כל ככלל דגידולי תרומה דגידולי גידולין מותרין: ורבו גידולים על עיקרו מותר. אלאמה גידולי היתר מעלין עיקר דאיסור ואע"ג שאין זרעו כלה כמו כלל: ילדה שביבבה בזקנה ובה פירות. שהם ערלה אפי' הוסיף במאתים דהיתר אסורים הפירות דעיקר חסוב ואינו בטל בתוספת היתר דכל התוספת דמסוינן ואילך מותרים דבעל בזקנה גם אילו לא היה בה פירות וסיככה מהיה מותרת שמתבטלה בזקנה [אחר] [אלאמה] גידולי היתר אין מצטלין עיקר של אסור: בצל שננטעו בברם. ונאמר דמין כלאי הכרם ונעקר הכרם דהשגא מותרין כל הגידולין: אסור. אפילו הוסיפו מאתים על העיקר אלאמה דעיקר האסור אינו בטל הי"ג כלל דשביעית אינו בטל אלאה (אי) איכא [מתרין] דלאמרי דגידולי היתר אין מצטלין לעקר דאיסור: לישראל בצל שתיקנה. פירוש שעשרה מתרומות ומעשרות וזרעה: מתעשרת לפי בולה. ולא אמרי' דליטרא א' שעם הגדולין היה מן העיקר שהרי אין זרעו כלה וכבר היא ממוקנת משום דגידולי אסור מצטלין העיקר הי"ג נמא דגידולי שמינית מצטלין עיקר של שביעית: דלמא התם לחוברא. דגידולי אסור מצטלין היתר אבל של היתר שגא לא יעטל אסור:

תוספות

אם נהנית לפני הפסח משלו הרי הוא בכל יחל שהרי מלה שלא תכן: שאת נהנית לי עד ההג אב את הולכת עד הפסח. והיא עומדת כחדש אחד לפני הפסח: הולכה לפני הפסח אסורה להנות בשליו עד החג ומותרת לילך לאחר הפסח. דכשלא הלכה לפני הפסח לא חל הנדר כלל: כפר ימא. יוצא על שפת היס: כפר דיימא. שם הכפר: העלה בידו בצל. שגדל כשציעית ועקרו כשציעית ויש לו דין פירות כשציעית לענין ציעור ושאר דינין: ונשעין בשביעית. שכן דרך טעמי גזלים שנטע אחד והרכה גדלים ממנו והוא אינו כלה: והבי קמייבעיא לי' גידולי היתר הם דלא גורו על גידולי שביעית להיות שביעית כמו שגורו על גידולי תרומ' שכתרומה התמזרו משום גזל השגטו ועיקר אסור כפירות שביעית מי [אמן] גידולי היתר ומעלים את האיסור או לא דנהי דמדאורייתא בטל ברוב שגא המינים התמזרו כיוון דעיקר חסוב ולא בטל ומדרבנן הוא דמיבעיא ליה והקשה הרב ר' אליעזר מנחם אמהי לא הוי זה וזה גורם ומותר שהקרקע שהיא היתר והעיקר שהוא אסור גורמין לגידולין ומיכן דסבר זה וזה גורם (מומרא [אסור] וקשיא להר"ם דהכא חד גורם הוא דקרקע לא חשיבין לה לגורם דהיתר כדלמא פרק אלו טריפות (דף נח.) [ומדוע] ביצלה טריפה שהיא אסורה כדספגא מארעא דחד גורם הוא והטעם משום דגורם דקרקע אינו מית ואינו דומה לגורם דתרמולות ולכן לא חשיב זה וזה גורם דדוקא גבי שאור של חולין ושל תרומה וכן גבי זבל של עבודת כוכבים